

OCHRONA LUDNOŚCI
I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

ISSN 2956-3763

Nr 6/2025

DOI: 10.4467/29563763.OLDK.25.002.23244

Krzysztof J. Klęczar¹

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie,
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie

ORCID: 0009-0008-4517-9311

Justyna Czopek²

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie,
Akademia WSB

ORCID: 0009-0006-3033-7554

**Innowacyjne projekty społeczne wspierające implementację
ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej (OLiOC)
na przykładzie inicjatyw realizowanych przez Małopolski
Urząd Wojewódzki w Krakowie**

Innovative social projects supporting the implementation of
the civil protection and population safety act.
A case study of initiatives undertaken by the
Małopolska Voivodeship Office in Krakow

Wstęp

Wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2025 r. ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej (OLiOC) stanowi milowy krok w budowaniu odporności

¹ Krzysztof J. Klęczar: dr, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie, e-mail: kkleczar@interia.pl

² Justyna Czopek: mgr, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie, Akademia WSB, e-mail: justyna.czopek2@gmail.com

społecznej oraz w procesie odbudowy szeroko rozumianej obrony cywilnej. Do końca roku 2024 w porządku prawnym RP nie funkcjonował jeden komplementarny akt prawny, regulujący ww. zagadnienia. Nie oznacza to oczywiście, że działania z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa nie miały żadnych podstaw formalnoprawnych, istniały bowiem akty normujące te kwestie w sposób częściowy, takie jak m.in. Ustawa z dn. 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, ustawa o Państwowej Straży Pożarnej z roku 1991, ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, czy ustawa o ochotniczych strażach pożarnych z roku 2021. Rozproszenie to generowało szereg problemów natury formalnej, prawnej, organizacyjnej i finansowej. Biorąc powyższe pod uwagę, podjęcie działań w kierunku opracowania i wdrożenia aktu prawnego, który doprowadził do literalnego określenia zakresu zadań i odpowiedzialności konkretnych organów ochrony ludności, zapewnienia finansowania ww. procesu (w ramach Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej) oraz dostosowania przepisów nieprzystających do dzisiejszej rzeczywistości (jak m.in. ustawa z roku 1967), uznać należy za działanie ze wszech miar korzystne i pożądane.

Zagadnienia dotyczące funkcjonowania systemu obrony cywilnej oraz ochrony ludności w Polsce są tematem wielu opracowań naukowych i popularnonaukowych. Do tematyki tej jeszcze przed wejściem w życie ustawy OLiOC odnosił się m.in. Sikora (2015), definiując pojęcie obrony cywilnej, a także trafnie wskazując organy za nią odpowiedzialne. Na fakt wieloznaczności pojęcia obrony cywilnej i ewolucji rozumienia jej istoty uwagę zwracał m.in. Kitler (2001). Warto podkreślić, że w literaturze przedmiotu nie brakuje pozycji wprost wskazujących na konieczność spojrzenia na zagadnienia ochrony ludności i obrony cywilnej w sposób komplementarny, tj. obejmujący zarówno zagrożenia czasu pokoju, jak i czasu wojny (Kośka, 2023). Mając powyższe na uwadze, ustawa wprowadzona w roku 2025 stanowi odpowiedź na bieżące wyzwania i potrzeby współcześnie definiowanego bezpieczeństwa.

Kluczowym czynnikiem warunkującym skuteczność nowo przyjętych rozwiązań prawnych jest ich implementacja, czyli skuteczne wprowadzenie w życie. Na proces ten wpływa wiele zmiennych, a jego złożoność była obiek-

tem licznych krajowych oraz międzynarodowych badań naukowych. Badania przeprowadzone w Albanii ujawniły wyraźną lukę pomiędzy reformami legislacyjnymi a ich praktyczną implementacją (Fekolli, Anxhaku, Fekolli, 2025). W przytoczonej publikacji wykazano, że trudności napotymane w procesie uzasadniania i implementacji nowych rozwiązań i norm prawnych mają charakter nie tylko prawny, ale również społeczny i kulturowy. Błędne rozumienie przepisów prawa oraz ich niejednoznaczność, szczególnie w pierwszych latach po ich wprowadzeniu, wskazuje jako istotne zagrożenie także Wolański (2024). Na problemy dotyczące praktycznej implementacji przepisów prawa europejskiego w Polsce, z uwzględnieniem analogicznego procesu w innych wybranych krajach UE, uwagę zwraca Adamski (2010).

Analiza dostępnych w literaturze danych jednoznacznie więc wskazuje, że istotnym czynnikiem warunkującym sukces wdrażania wszelkich nowych rozwiązań jest bezpośrednio zaangażowanie w ten proces osób, które pośrednio lub bezpośrednio staną się beneficjentami wprowadzanych zmian. Należy w tym miejscu odwołać się do szerokiego pojęcia partycypacji społecznej, proces ten określa bowiem kondycję społeczeństwa obywatelskiego (Klimowicz, Michalewska-Pawlak 2024). Zjawisko partycypacji społecznej szeroko i trafnie opisuje również Jasiołcki (2015), podkreślając jego fundamentalną rolę. W świetle współczesnej wiedzy naukowej bezsprzecznie należy więc doceniać znaczenie wszelkich działań o charakterze informacyjno-promocyjnym, które towarzyszyć winny wdrażaniu istotnych i złożonych reform. Ma to oczywiście odniesienie także do wprowadzenia ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej.

W aspekcie omawianej tematyki przyjęto następujące założenia badawcze, które koncentrują się na procesie wdrażania ustawy o ochronie ludności i obrony cywilnej. Główny problem badawczy przyjął formę pytania: Czy innowacyjne formy włączania lokalnej społeczności w proces implementacji ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej na poziomie województwa przyczyniają się do skuteczniejszego wdrażania jej założeń, w szczególności w zakresie podnoszenia świadomości i przygotowania obywateli? Odpowiednio za postawionego pytania badawczego przyjęto następującą hipotezę: Innowacyjne działania o charakterze edukacyjno-informacyjnym skierowane do

różnych grup wiekowych zwiększają wiedzę mieszkańców o założeniach ustawy OLiOC oraz istotnie wzmacniają poczucie współodpowiedzialności za system ochrony ludności, pozytywnie wpływając na skuteczność implementacji jej zapisów.

Celem podjętych badań była identyfikacja oraz ocena skuteczności innowacyjnych działań podejmowanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w zakresie implementacji ustawy OLiOC w województwie małopolskim w roku 2025, ze szczególnym uwzględnieniem zaangażowania lokalnej społeczności. Aby osiągnąć zamierzony cel i zweryfikować hipotezę badawczą, użyto następujących metod: analiza aktów normatywnych, studium przypadku (*case study*), analiza treści materiałów informacyjnych oraz edukacyjnych, obserwacja uczestnicząca.

Na podstawie uzyskanych wyników powstał niniejszy artykuł, którego celem jest przedstawienie innowacyjnych rozwiązań, jakie opracowano oraz wdrożono w roku 2025 w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie. Odwołując się do konkretnych działań i oceniając realizację innowacyjnych inicjatyw, podjęto próbę oceny ich wpływu na proces implementacji zapisów ustawy OLiOC. Pozytywna weryfikacja postawionej hipotezy badawczej pozwoli potwierdzić skuteczność podjętych inicjatyw, a w konsekwencji rekomendować je jako przykłady dobrych praktyk, celem wykorzystania w innych województwach.

Charakterystyka zrealizowanych działań

Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie odgrywa istotną funkcję w procesie koordynowania realizacji ustawy dotyczącej ochrony ludności i obrony cywilnej na szczeblu regionalnym. Prace wstępne związane z rozwojem projektów społecznych rozpoczęły się na początku 2025 roku i miały na celu stworzenie rozwiązań, które pozwoliłyby na przekształcenie zapisów prawnych w konkretne działania zaspokajające potrzeby mieszkańców województwa. Celem było ustanowienie systemu edukacji oraz komunikacji społecznej, który umożliwiłby zrozumienie, praktyczne wdrożenie oraz łatwe wykorzystanie idei i mechanizmów wynikających z ustawy w codziennym ży-

ciu. Zainicjowane programy edukacyjne znacznie różnią się od klasycznych metod nauczania, ponieważ kładą większy nacisk na praktyczne działania. Zamiast pasywnego przekazywania wiedzy, koncentrują się na angażowaniu uczestników poprzez organizację warsztatów, ćwiczeń oraz bezpośrednich rozmów z przedstawicielami służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. Taka metoda umożliwi mieszkańcom nie tylko zapoznanie się z treścią nowych regulacji, ale także zrozumienie ich praktycznego znaczenia oraz doświadczenie ich użycia w rzeczywistych sytuacjach kryzysowych.

Jednym z kluczowych projektów realizowanych w Małopolsce jest inicjatywa „Sztab Młodych Mundurowych” (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025). Został stworzony jako narzędzie wspomagające wdrażanie przepisów ustawy dotyczącej ochrony ludności oraz obrony cywilnej wśród młodzieży. Jego zasadniczym zamiarem jest mobilizacja młodzieży oraz rozwijanie ich kompetencji w zakresie zarządzania kryzysowego, współpracy oraz zapewnienia publicznego bezpieczeństwa. Projekt koncentruje się na tworzeniu relacji między młodym pokoleniem a administracją rządową oraz służbami mundurowymi, co z kolei wzmacnia poczucie społecznej odporności. Jest to pierwsza taka inicjatywa w Polsce, która ukazuje, iż młodzież ma możliwość rzeczywistego udziału w systemie zarządzania bezpieczeństwem na poziomie województwa. Inspiracją do realizacji projektu była idea Sejmu Dzieci i Młodzieży (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025), jednak w tej sytuacji nacisk położono na bezpieczeństwo oraz zarządzanie kryzysowe. Utworzono środowisko, w którym uczniowie – szczególnie z klas o profilu mundurowym – mają możliwość odgrywania ról członków młodzieżowej wersji Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Pilotaż projektu został oparty na współpracy z istotnymi instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem w regionie. W projekt zaangażowały się m.in.: 11. Małopolska Brygada Obrony Terytorialnej, Centralne Wojskowe Centrum Rekrutacji w Krakowie, Komenda Wojewódzka Policji oraz Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025).

II. 1. Logotyp projektu „Sztabu Młodych Mundurowych”



Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2025).

Partnerzy nie tylko pełnili funkcje patronackie, lecz również aktywnie uczestniczyli w prowadzonych działaniach, organizując warsztaty, zajęcia oraz spotkania z młodzieżą. Współpraca z wymienionymi instytucjami stanowi kluczowy element operacyjny projektu, gwarantując jego merytoryczne wsparcie oraz rzeczywisty dostęp do zasobów i doświadczeń służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo obywateli. Każda z organizacji nawiązała współpracę z wybranymi szkołami średnimi, z których wyłoniono chętnych przedstawicieli. Dzięki temu projektowi młodzież miała okazję nie tylko zapoznać się z mechanizmami współpracy różnych służb, ale także zrozumieć procesy podejmowania decyzji oraz doświadczyć, jak przebiega koordynacja działań w okolicznościach kryzysowych. Do udziału w pilotażowej edycji programu zaproszono sześć placówek o utrwalonej tradycji kształcenia w zakresie bezpieczeństwa, obronności i edukacji obywatelskiej:

- 1) I Liceum Ogólnokształcące im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie,
- 2) XVI Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego w Krakowie,
- 3) XXV Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego w Krakowie,

- 4) Zespół Szkół im. Władysława Orkana w Marcinkowicach,
- 5) Liceum Ogólnokształcące im. Batalionu „Parasol” w Trzebini,
- 6) Zespół Szkół im. ks. Józefa Tischnera w Dobczycach (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025).

Włączenie przedstawicieli właśnie tych jednostek oświatowych nie było przypadkowe, gdyż szkoły te prowadzą klasy mundurowe lub profilowane w zakresie bezpieczeństwa, co umożliwia wykorzystanie istniejących zasobów kadrowych, dydaktycznych i organizacyjnych do rozwijania inicjatyw w obszarze zagadnień bezpieczeństwa. Członkowie Sztabu, którzy reprezentują różne obszary regionu, działają jako pośrednicy między uczniami a instytucjami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa. Podczas posiedzeń młodzież stara się analizować rzeczywiste problemy związane z ochroną ludności, formułuje własne wnioski i przekazuje je przedstawicielom służb oraz administracji publicznej. W wyniku tego powstała struktura, która nie tylko spełnia funkcję edukacyjną, ale również symbolicznie ukazuje proces kształtowania nowego pokolenia liderów w dziedzinie bezpieczeństwa publicznego w regionie.

II. 2. Spotkania uczestników „Sztabu Młodych Mundurowych”



Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2025).

Kolejnym projektem są „Wakacje z Ochroną Ludności i Obroną Cywilną” (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025), który jest przykładem nowoczesnego narzędzia w edukacji społecznej dotyczącej bezpieczeństwa oraz obrony cywilnej. W kontekście prawnym oraz systemowym inicjatywa „Wakacje z OLiOC” znajduje swoje miejsce w zadaniach administracji rządowej zdefiniowanych w przepisach ustawy OLiOC, które akcentują istotność informowania, kształcenia i przygotowywania społeczeństwa do reakcji w sytuacjach kryzysowych. Projekt został zorganizowany jako narzędzie wspierające wdrażanie ustawy na poziomie regionalnym, poprzez kampanię edukacyjną prowadzącą w przestrzeni publicznej. Z perspektywy teorii bezpieczeństwa oraz idei odporności społecznej projekt ten stanowi praktyczny sposób na wzmocnienie systemu bezpieczeństwa obywatelskiego poprzez mobilizację społeczną oraz rozwijanie umiejętności prewencyjnych. Głównym celem przedsięwzięcia było podniesienie świadomości społecznej na temat ochrony ludności, obrony cywilnej oraz reagowania w sytuacjach kryzysowych, a także propagowanie wartości związanych z odpowiedzialnością obywatelską oraz solidarnością społeczną w obliczu zagrożeń. „Wakacje z OLiOC” mają charakter wielodyscyplinarny, integrujący aspekty edukacji obywatelskiej, profilaktyki społecznej, promocji zdrowia i bezpieczeństwa, a także współpracy służb mundurowych z obywatelami. Zgodnie z zamierzeniami organizatorów, kampania została stworzona w celu objęcia szerokiego zakresu grup docelowych – począwszy od najmłodszych członków społeczności, przez młodzież, dorosłych, całe rodziny, a skończywszy na seniorach oraz turystach (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025). Cele projektu zostały rozszerzone i szczegółowo opisane w czterech głównych obszarach działań, które obejmują zarówno aspekty edukacyjne, jak i praktyczne w kontekście realizacji ustawy o ochronie ludności oraz obronie cywilnej. Pierwszy z nich – edukacyjny – skupia się na dostarczaniu informacji o różnych rodzajach zagrożeń oraz odpowiednich reakcjach w sytuacjach kryzysowych, co umożliwi uczestnikom lepsze zrozumienie zasad działania systemu bezpieczeństwa. Druga ścieżka – promocyjna – polega na rozpowszechnianiu zapisów ustawy OLiOC oraz ukazywaniu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę społeczeństwa, co umożliwi podnoszenie świadomości społecznej na temat roli państwa w zapewnieniu

bezpieczeństwa obywateli. Trzeci – integracyjny – ma na celu wzmocnienie zaufania pomiędzy społeczeństwem a służbami mundurowymi poprzez bezpośrednie interakcje mieszkańców z przedstawicielami tych instytucji, co sprzyja rozwijaniu postaw współpracy i solidarności. Ostatni z obszarów – praktyczny – dotyczy zdobywania przez uczestników określonych umiejętności, takich jak udzielanie pierwszej pomocy, przeprowadzanie ewakuacji czy identyfikowanie i reagowanie na sygnały alarmowe, co bezpośrednio wpływa na poprawę bezpieczeństwa zarówno indywidualnego, jak i zbiorowego. Projekt został zorganizowany jako kampania na świeżym powietrzu, prowadząca działania w przestrzeni publicznej latem, w lokalizacjach o dużym natężeniu ruchu społecznego. Wydarzenia były zorganizowane w formie „stoiska bezpieczeństwa”, gdzie uczestnicy mieli możliwość w praktyczny sposób zapoznać się z zasadami ochrony ludności oraz działaniami służb ratunkowych. Wykorzystanie przestrzeni publicznej jako środowiska naukowego stanowi innowacyjny aspekt projektu, który pozwala na dotarcie do szerokiego grona społeczeństwa, angażując osoby, które zazwyczaj nie biorą udziału w specjalistycznych szkoleniach. Z perspektywy naukowej projekt „Wakacje z OLiOC” stanowi ciekawy przykład zastosowania idei edukacji nieformalnej w ramach systemu bezpieczeństwa publicznego. Łączy on elementy teorii kształcenia dorosłych (andragogiki) (Kargul, 2018), pedagogiki społecznej oraz zarządzania kryzysowego, tworząc model działań edukacyjnych o charakterze zapobiegawczym oraz integrującym. Wartość społeczna projektu objawia się głównie poprzez podnoszenie świadomości obywateli dotyczącej reakcji na różnorodne zagrożenia, co skutkuje wyższą gotowością społeczną do angażowania się w działania w sytuacjach kryzysowych. Równocześnie inicjatywa wspiera umacnianie więzi instytucji publicznych pomiędzy lokalnymi społecznościami, co sprzyja tworzeniu dialogu, budowaniu zaufania oraz wzajemnemu zrozumieniu. Ważnym wynikiem projektu jest także promowanie postaw prospołecznych, odpowiedzialności obywatelskiej oraz współpracy, które są podstawą współczesnego społeczeństwa obywatelskiego. Ostatecznie, dzięki swojej formule edukacyjnej i promocyjnej, to przedsięwzięcie w sposób szczególny popularyzuje koncepcję postrzegania bezpieczeństwa jako dobra wspólnego, za które odpowiedzialność dzielą zarówno instytucje państwowe, jak i obywatele.

II. 3. Uczestnicy podczas aktywności w ramach projektu „Wakacje z OLiOC”



Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2025).

W 2025 roku Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie rozpoczął następne spotkania przeznaczone dla słuchaczy/studentów głównie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, które są jednym z istotnych aspektów realizacji ustawy OLiOC. Celem tego projektu jest zwiększenie wiedzy oraz przygotowania osób starszych w zakresie odpowiedzi na zagrożenia, jak również podniesienie ich świadomości dotyczącej ochrony dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych. Osoby starsze – jako jedna z grup społecznych najbardziej narażonych na różne zagrożenia oraz wykluczenia – są wskazane w raporcie *Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 r.* (Główny Urząd Statystyczny, 2024) jako populacja wymagająca szczególnej ochrony: odgrywają kluczową rolę w systemie lokalnego bezpieczeństwa, którego efektywność uzależniona jest od świadomości oraz aktywności wszystkich obywateli, bez względu na wiek. Pierwsze pilotażowe szkolenie pn.: „Nasze życie i nasze zabytki – wspólna odpowiedzialność w sytuacjach kryzysowych” odbyło się w Miechowie. W spotkaniu wzięło udział 62 obywatele związanych z lokalnym Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Radą Seniora oraz Towarzystwem Przyjaciół Sztuki (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025). Szkolenie charakteryzowało się interaktywnym podejściem – poza częścią teoretyczną, zawierało również praktyczne elementy, takie jak

II. 4. Szkolenie dla seniorów organizowane w ramach działań OLiOC



Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2025).

ćwiczenia dotyczące rozpoznawania zagrożeń, symulacje działań ewakuacyjnych oraz dyskusje na temat zasad ochrony dziedzictwa kulturowego w sytuacjach kryzysowych. Drugie szkolenie, pod nazwą „Ochrona zabytków w sytuacjach kryzysowych” (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025), miało miejsce 3 października 2025 roku w Krakowie. Było skierowane do społecznych opiekunów dziedzictwa oraz przedstawicieli organizacji non-profit, które działają na rzecz ochrony zabytków. W wydarzeniu brało udział 48 osób, które po zakończeniu zajęć otrzymały certyfikaty potwierdzające ich uczestnictwo. Zasadnicza część projektu ma być zrealizowana w 2026 roku – w tym okresie przewiduje się przeprowadzenie co najmniej jednego szkolenia w każdym z 22 powiatów województwa małopolskiego. Szkolenia realizowane w ramach programu OLiOC mają charakter zarówno edukacyjny, jak i integracyjny. Głównym celem jest nie tylko dostarczenie wiedzy na temat zasad postępowania w sytuacjach zagrożenia, ale również kształtowanie poczucia współodpowiedzialności za nasze wspólne dziedzictwo kulturowe oraz bezpieczeństwo w społeczności lokalnej. W związku z tym projekt łączy aspekty edukacji obywatelskiej z działaniami zapobiegawczymi w sytuacjach kryzysowych, kreując nowoczesny model angażowania seniorów w struktury społeczne. Ostatecz-

nym celem tego projektu jest podniesienie rangi osób starszych jako liderów w dziedzinie bezpieczeństwa w lokalnej społeczności. Zwiększenie świadomości, umiejętność rozpoznawania zagrożeń oraz znajomość podstawowych zasad ochrony ludności sprawiają, że osoby starsze stają się istotnym elementem systemu reagowania na sytuacje kryzysowe – nie tylko otrzymując wsparcie, ale także aktywnie uczestnicząc w jego kształtowaniu.

Koncepcja „Lekcji obywatelskich” stanowi istotną rolę w kształtowaniu świadomości młodych obywateli. Jego zasadniczym celem jest zobrazowanie młodzieży, w jaki sposób działa państwo oraz jakie znaczenie ma uczestnictwo obywatelskie w życiu społecznym. W trakcie zajęć uczniowie poznają funkcję wojewody, uczą się o różnicach pomiędzy administracją rządową a samorządową oraz o sposobach, w jaki sposób każdy obywatel może wpływać na decyzje podejmowane w swoim najbliższym otoczeniu (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025). Jest to przedsięwzięcie, które w prosty i przystępny sposób ukazuje zagadnienia, o których rzadko rozmawia się w szkołach, a które są niezwykle istotne dla kształtowania świadomego społeczeństwa. Pierwsza edycja odbyła się w pierwszej połowie 2025 roku. W wydarzeniu wzięło udział ponad 400 uczniów z dziewięciu szkół średnich, jednej szkoły podstawowej oraz Uniwersytetu Trzeciego Wieku. W tym czasie zrealizowano 11 zajęć, które otrzymały niezwykle pozytywne oceny. Z uwagi na znaczące zainteresowanie, Małopolski Urząd Wojewódzki postanowił kontynuować oraz rozszerzyć projekt na nadchodzące miesiące. Ważnym elementem „Lekcji obywatelskich” jest również aspekt powiązany z ustawą o ochronie ludności oraz obronie cywilnej. Uczestnicy mają okazję do zapoznania się z najważniejszymi aspektami nowych przepisów, poznają, jakie instytucje odpowiadają za ochronę obywateli oraz jak wygląda współpraca pomiędzy administracją a służbami ratunkowymi (Małopolski Urząd Wojewódzki, 2025). Zajęcia są wzbogacone o prezentację tzw. plecaka ewakuacyjnego, który jest zestawem kluczowych przedmiotów, które należy zgromadzić na wypadek ewakuacji lub sytuacji awaryjnej. To wydarzenie zwraca dużą uwagę, ponieważ pokazuje, jak każdy z nas może dbać o siebie i swoich bliskich w sytuacjach zagrożenia. Dla wielu uczniów jest to pierwsza możliwość, aby zrozumieć zagadnienie ochrony ludności, przedstawione w sposób przejrzysty i zajmujący. Projekt ma istotne zna-

czenie praktyczne – młodzież nie tylko uczy się zasad demokracji, ale także widzi, jak te zasady działają w rzeczywistości. Dodatkowo, włączając do programu tematykę związaną z ustawą OLiOC, uczniowie uzyskują wiedzę na temat bezpieczeństwa, metod reagowania w sytuacjach zagrożenia oraz znaczenia współpracy obywateli z instytucjami publicznymi. W przyszłych edycjach organizatorzy planują zaprosić do współpracy więcej szkół spoza Krakowa, aby projekt miał zasięg na całą Małopolskę. Lekcje integrują wiedzę teoretyczną z praktyką, przeszłość z teraźniejszością, a instytucje publiczne z mieszkańcami. Podkreślają, że bezpieczeństwo i świadomość obywatelska nie są odrębnymi obszarami, lecz wspólną odpowiedzialnością, którą należy rozwijać od najmłodszych lat.

II. 5. „Lekcje obywatelskie”



Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie (2025).

Podsumowanie oraz wnioski

Opisane powyżej projekty społeczne miały na celu poprawę skuteczności implementacji zapisów ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej. Dobór adresatów projektów nie był przypadkowy. Projekty „Sztab Młodych Mundurowych” oraz „Lekcje obywatelskie” skierowane były do młodzieży – uczniów

szkół średnich, w ramach „Wakacji z OLiOC” organizator koncentrował się na zwróceniu uwagi szerokiej rzeszy odbiorców, kierując ofertę do rodzin: od małych dzieci, przez rodziców, po dziadków. Spotkania z seniorami pozwalają na przekazanie informacji osobom dojrzałym. Każda z wymienionych grup jest niezwykle istotna z punktu widzenia wdrażania rozwiązań służących OLiOC. Młodzież szkół średnich jest na etapie aktywnego wchodzenia w dorosłość. Niektórzy z nich posiadają już prawa wyborcze, niektórzy uzyskują je w niedalekiej przyszłości wraz z osiągnięciem pełnoletności. Aktywnie uczestniczą w życiu lokalnych społeczności m.in. w strukturach organizacji pozarządowych. Posiadają również umiejętności i naturalne zdolności do korzystania z innowacyjnych rozwiązań technologicznych, poszukując informacji w przeważającej większości w Internecie (Gray i in., 2005). Badania University College London (2021) wykazują ponadto, iż ludzie młodzi w Wielkiej Brytanii wykazują niskie zainteresowanie polityką, przez co ich wiedza na temat wprowadzanych aktów prawnych nie jest wystarczająca. W tym miejscu warto przywołać również raport Instytutu Spraw Publicznych (2012). Z jego treści wynika m.in., że tylko 14% badanych w wieku 18–24 lata deklarowało duże lub bardzo duże zainteresowanie polityką, podczas gdy zainteresowanie żadne lub bardzo małe deklarowało 44% badanych. Mając powyższe na uwadze, skierowanie aktywności w stronę popularyzacji wiedzy o ochronie ludności i obronie cywilnej w kierunku uczniów szkół średnich wydaje się w pełni uzasadnione.

Głęboko zakorzeniony szacunek dla seniorów stanowi jeden z filarów naszej cywilizacji. Współczesna rola seniorów w środowisku jest jednak szczególnie ważna. Wynika to zarówno z prognoz demograficznych, jak i ról społecznych dzisiejszych seniorów (Wieczorkowska, 2017). Według aktualnych i wiarygodnych badań rolę seniorów w społeczeństwie jako istotną wskazuje 89% respondentów (Adamczyk, 2021). Seniorzy wykazują swoją zwiększoną aktywność na wielu polach, takich jak wolontariat (Rynkowska, 2015) czy rozmaite organizacje senioralne, np. Uniwersytety Trzeciego Wieku czy rady seniorów, które w sposób szczególny aktywizują osoby starsze do społecznej aktywności (Gulińska, 2024). Rola seniorów, jako nestorów lokalnych społeczności, jest szczególnie widoczna na obszarach wiejskich, gdzie często sta-

nowią oparcie, będąc m.in. cenionymi doradcami i naturalnymi lokalnymi liderami pełniącymi funkcję doradców i mentorów. Z tego względu grupa ta jest szczególnie istotna w procesie kształtowania świadomości lokalnych społeczności. Uznano więc za zasadne, by działania o charakterze informacyjnym skierować właśnie do seniorów.

Posługując się metodą obserwacji uczestniczącej, a także dokonując analizy aktów normatywnych, studium przypadku oraz treści materiałów informacyjnych i edukacyjnych, w znacznym stopniu uprawdopodobniono hipotezę badawczą, która zakładała, iż innowacyjne działania o charakterze edukacyjno-informacyjnym skierowane do różnych grup wiekowych zwiększają wiedzę mieszkańców o założeniach ustawy OLiOC oraz istotnie wzmacniają poczucie współodpowiedzialności za system ochrony ludności, pozytywnie wpływając na skuteczność implementacji jej zapisów. Cel badania, zaplanowanego dla potrzeb niniejszej publikacji, został więc zrealizowany.

Wnioski

1. Analiza literatury przedmiotu pozwala stwierdzić, że brak wiedzy oraz słabe zrozumienie przez obywateli treści przyjmowanych aktów prawnych wpływa negatywnie na proces ich implementacji.
2. Istnieje uzasadniona potrzeba podejmowania dodatkowych działań wspierających implementację wprowadzanych do obrotu prawnego aktów, w tym ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej.
3. Wskazane i opisane w niniejszym artykule innowacyjne projekty społeczne spotkały się z pozytywnym odbiorem oraz zainteresowaniem ze strony odbiorców, wobec czego można uznać za celową ich implementację także w innych regionach Polski.

Streszczenie: Z dniem 1 stycznia 2025 roku w Polsce zaczęła obowiązywać ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej (OLiOC). Samo wejście w życie oczekiwanych od lat przepisów nie rozwiązuje jednak wszelkich problemów, wymaga bowiem skutecznej i sprawnej implementacji, za którą na obszarze województw odpowiadają w największej mierze wojewodowie. Mając powyższe na uwadze, w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim podjęto działania zmierzające do włączenia w proces implementacji lokalnej społeczności. Innowacyjne działania skierowane do mieszkańców Małopolski zrealizowano w ramach projektów, skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, w tym szczególnie do seniorów. W ramach przywołanych działań, w sposób innowacyjny, a zarazem przystępny i dostosowany do potrzeb konkretnej grupy, przybliżono cele oraz założenia nowej ustawy. Zrealizowane działania uznaje się za słuszne, skuteczne i godne implementacji również na obszarze innych województw.

Abstract: On January 1, 2025, the Act on Civil Protection and Civil Defense (OLiOC) came into force in Poland. However, the entry into force of these long-awaited regulations does not solve all problems, as it requires effective and efficient implementation, for which provincial governors are largely responsible in the provinces. With this in mind, the Małopolska Voivodeship Office has taken steps to involve the local community in the implementation process. Innovative activities aimed at the residents of Małopolska were carried out as part of projects targeting children, young people, and adults, especially seniors. As part of these activities, the objectives and assumptions of the new act were presented in an innovative, accessible, and tailored manner to the needs of specific groups. The activities carried out are considered appropriate, effective, and worthy of implementation in other provinces as well.

Słowa kluczowe: ochrona ludności, obrona cywilna, OLiOC, Małopolski Urząd Wojewódzki, partycypacja społeczna

Keywords: civil protection, civil defense, OLiOC, Małopolska Voivodeship Office, social participation

Bibliografia

- Adamczyk, M.D. (2021). Postawy Polaków wobec osób starszych i starości [Attitudes of Poles towards older people and old age]. Białystok: Uniwersytet w Białymstoku. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/11877/1/M_D_Adamczyk_Postawy_Polakow_wobec_osob_starszych_i_starosci.pdf
- Adamski, A. (2010). Implementacja dyrektywy retencyjnej w Polsce na tle wybranych państw Unii Europejskiej. W: *Przestępczość teleinformatyczna: materiały seminaryjne* (s. 7–19), red. J. Kosiński. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Jasiecki, K. (2015). Problemy partycypacji społecznej w Polsce i ich wpływ na politykę publiczną. *Studia z Polityki Publicznej*, 2(3(7)), 101–119. <https://doi.org/10.33119/KSzPP.2015.3.5>.
- Fekolli, J., Anxhaku, A., Fekolli, S. (2025). Difficulties in justification of legal norms as a feature of democratic transformations in Albania. *Social & Legal Studies*, 8(1), 130–142. <https://doi.org/10.32518/sals1.2025.130>.
- Gray, N.J., Klein, J.D., Noyce, P.R., Sesselberg, T.S., Cantrill, J.A. (2005). Health information-seeking behaviour in adolescence: the place of the internet. *Social Science & Medicine*, 60(7), 1467–1478. <https://doi.org/10.1016/j.socsci-med.2004.08.010>.
- Instytut Spraw Publicznych. (2012). Wyborca 2.0: Uczestnictwo młodych Polaków w życiu publicznym [Voter 2.0: The participation of young Poles in public life]. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych. <https://wiadomosci.wp.pl/raport-isp-44-proc-mlodych-polakow-nie-interesuje-sie-polityka-60315-34560134273a>.
- Kargul, J. (2018). Jak się rozwijała polska andragogika? *Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 4, 258–272. https://edukacjaustawicznadoroslych.eu/images/2018/4/27_4_2018.pdf
- Kitler, W. (2001). Obrona cywilna – szerokie podejście do problematyki cywilnej w obronie narodowej. W: *Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP* (s. 12), W. Kitler (red.). Warszawa: Akademia Obrony Narodowej.
- Klimowicz, M., Michalewska-Pawlak, M. (2024). Pozaprawne uwarunkowania partycypacji społecznej na poziomie lokalnym w Polsce. Przegląd literatury. *Polityka i Społeczeństwo*, 22(2), 92–107. <https://doi.org/10.15584/polispol.2024.2.6>

- Końska, M. (2023). Zarządzanie kryzysowe, ochrona ludności, obrona cywilna – obecne i projektowe rozwiązania prawne dotyczące zadań elementów zarządzających szczebla krajowego. *Wiedza Obronna*, 284(3).
- Gulińska, E. (2024). Communal Seniors Council as an Institution of Social Participation in Local Government. *Studia Iuridica Lublinensia*, 29(1), 99–108. <https://journals.umcs.pl/sil/article/view/10266>
- Główny Urząd Statystyczny (2024). *Sytuacja osób starszych w Polsce w 2023 r.* Warszawa–Białystok: Urząd Statystyczny w Białymstoku. https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6002/2/6/1/sytuacja_osob_starszych_w_polsce_w_2023_r.pdf (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *Bawiąc, uczyć. Inauguracja akcji „Wakacje z OLiOC”*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17469> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *I edycja lekcji obywatelskich w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie za nami*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17348> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *Kim będą jak dorosną? Wojewo-
dą? Komendantem? Dowódcą? Rusza Sztab Młodych Mundurowych*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17269> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *„Nasze życie i nasze zabytki –
wspólna odpowiedzialność w sytuacjach kryzysowych”*. Szkolenie z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej dla seniorów w Miechowie. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17612> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *Powołania do Sztabu Młodych Mundurowych*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17305> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *Szkolenie z ochrony dóbr kultury w sytuacjach kryzysowych*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17668> (dostęp: 15.11.2025).
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie. (2025). *Świadomi młodzi dorośli. Rusza nowy sezon lekcji obywatelskich w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie*. <https://www.malopolska.uw.gov.pl/PressArticlePage.aspx?id=17672> (dostęp: 15.11.2025).

- Sikora, K. (2015). Istota, zasady i struktura obrony cywilnej RP. *Studia Iuridica Lublinensia*, 24(1), 147–162. <https://journals.umcs.pl/sil/article/view/1992>.
- Rynkowska, D. (2015). Rola i znaczenie aktywności społecznej seniorów [The role and importance of seniors' social activity]. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Sectio I: Wychowanie Fizyczne i Sport*, 29(2), 67–78. <https://journals.umcs.pl/i/article/view/4639>.
- University College London, Institute of Education (2021, September 27). *A wide social gap in political engagement emerges during adolescence*. Nuffield Foundation. <https://www.nuffieldfoundation.org/news/wide-social-gap-political-engagement-adolescence> (dostęp: 15.11.2025).
- Wieczorkowska, M. (2017). Role społeczne współczesnych polskich seniorów w świetle wyników badań. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Sociologica*, (61), 77–97. <https://doi.org/10.18778/0208-600X.61.05>.
- Wolański, R. (2024). Zmiany w krajowych rozwiązaniach przeciwdziałających unikaniu opodatkowania w latach 2022–2023 – na tle już obowiązujących regulacji. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (1), 111–130. <https://doi.org/10.31743/ppe.16390>.